

28
Letnik
VI

junij 2005

950 SIT
30 KN

Navtika

K A P I T A L

JET SKI

**Kaj ponuja
slovenski trg**

**SVET DIGITALNE
FOTOGRAFIJE 2**

Vodoodporni

NAVTIČNA RUTA

Skrivnostni sever

INTERVJU

**Doživeti Barbo
Jožo Horvata**

**TELESNA
PRIPRAVA**

Bodimo fit

INTERNAUTICA
REPORTAŽA S SEJMA

TESTIRALI SMO • BENEVEAU FIRST 40.7 DISTINCTION • MAGNUM 21S • REGAL 3560 • FOUR WINNS 258 VISTA

9 771580 093805

Doživeti Barbo Jožo Horvata

Preživeti večer z "Barbo", kot ga je bilo moč v Zdravilišču Šmarješke toplice, kjer je novomeški jadranski klub 12. marca letošnjega leta priredil srečanje z Jožo Horvatom, biti naslednji dan priča srečanju dveh legend, Jože Horvata in Pina Mlakarja, ter imeti možnost doživeti še gostoljubje na domu Renate in Jože v Zagrebu, je za jadrca in ljubitelja morja izjemen dogodek, ki bo za vedno ostal v spominu. Joža Horvat, književnik, ponosni partizan in legendarni jadralec, je 10. marca letos dopolnil devetdeset let.

Gregor Čampa ✪ foto: Gregor Čampa

la ora na!

To je bilo moč prebrati na plakatu ob vstopu v prostor, kjer smo čakali gosta, in je polinezjski izraz za dobrodošli. "Barba Joža, ali ste ob misli na svoj rojstni kraj Kotoriba (Medimurje), kdaj pomislili na besedno igro in prišli do asociacije – kao riba?" so bile prve besede ene od moderatorjev večera – Katje. "A zašto ne bi moglo biti i 'ko te tamo riba...'," je hudomušno odgovoril Joža. In Barbo smo v tem večeru še večkrat spoznali kot velikega humorista.

Svojo željo po spoznavanju daljnih dežel Barba Horvat povezuje z dogodkom iz otroštva, ko mu je neko jesen na vprašanje: "Stara mama, kam' lete te guske, kam' idu?" odgovorila z: "A, sinek, one lete, idu u zemlju gdje je toplo kak' u krušnoj peći, a sunce vel'ko kak' ti je mlinski kamen. Eno, tam' idu." Te besede so mu za vedno ostale v spominu in sanje, da bi spoznal te kraje, so postale večne sanje.

Barba Joža Horvat – devetdesetletnik

Pogled v zgodovino

V Zagrebu je mladi Horvat študiral na filozofski fakulteti. Leta 1939 je že vstopil v svet književnosti. Svoje prvo delo, mladinski avtobiografski roman "Sedmi be", je Horvat v obliki rokopisa s strahom pokazal Miroslavu Krleži. Ni mogel vedeti, kako močno bo še vstopal Krleža kasneje v njegovo življenje. Pozitivne ocene prvega romana so vplivale na nadaljnjo življenjsko usmeritev, postati publicist. Vojna leta je preživel v partizanih. Kljub partijski prežetosti je bil v povojnem obdobju vse kritičnejši do razvoja družbe. Leta 1952 je napisal scenarij za film "Ciguli miguli", v katerem se je posmehoval dogmatizmu in ironiziral birokratizem. Doživel je ostro kritiko tedanjega partijskega režima. Film je bil takoj prepovedan, Horvatu pa dodeljen status nezaželenega. Razočaran se je literarno umaknil v svet narave, katere velik ljubitelj je bil že ta-

Joža Horvat do sedaj nikoli ni imel priložnosti osebno spoznati Pina Mlakarja, čeprav je oba zakonca dobro poznal po baletni in jadralski plati. Srečanje obeh legend v idilčni Pinovi hiški ob Krki je bilo ganljivo.

krat. Zavedanje lepote narave navaja sam kot trajno dediščino rojstne medimurske Kotoribe. Leta 1956 je z nakupom 12-metrške jadrnice "Skitnica" za družino Horvat nastopilo prelomno obdobje. Vse bolj usodno so postajali povezani z morjem. Horvat kot domoljub, partizan, a po svojem globokem prepričanju borec za mir, je izdal 1962 še protivojni roman "Maček pod čelado"; in želja po spoznavanju daljnih dežel, kjer je 'toplo kot v krušni peči in je sonce veliko kot mlinski kamen', je postala tako močna, da se je odločil za pot okoli sveta. Kot Jugoslovian je to pred njim v letih 1851-1859 storil le pomorski kapitan Ivo Visin, in sicer s 30 m dolgo trgovsko ladjo-jadrnico, kar ni šteti za primerljivo. Leta 1965 je izplula na pot okoli sveta Horvatova "Besa", 15-metrška jadrnica s petdesetletnim Barbo Jožom kot kapitanom. Posadko so sestavljali: žena Renata, sin Marko ter Vlado in Žika kot do-

datna mornarja. Starejši sin Mičo, takrat že študent strojništva, se ni odločil za potovanje, ki naj bi po planu trajalo dve do tri leta. Besa s posadko je na poti doživljala vse mogoče..., a plovba se je vendarle srečno končala.

Horvat je začel svoje skoraj tridesetletno pisateljsko obdobje z morsko tematiko. Potopis prve poti okoli sveta je nastajal dolgo. Izšel je šele leta 1973, v dveh delih, kot "Besa I" in "Besa II". Barba Horvat je ob izidu knjige že plul drugič okoli sve-

ta, tokrat s 17-metrsko "Modro lasto". Posadko so sestavljali: življenjska in morska sopotnica Renata, mlajši sin Marko in njegov prijatelj Boris. Načrtovali so pet- do šestletno potovanje in v tem času naj bi nastale tudi tri monografije o treh oceanih, Atlantskem, Tihem in Indijskem.

Slovenska prevoda potopisov o prvem potovanju sta združena v eni knjigi z naslovom "Nad brezni oceanov". Knjiga je izšla leta 1976, eno leto po tem, ko je že bil znan tragični razplet nepopisne družinske tragedije Horvatovih na tej drugi poti. Novico o Mičovi smrti v avtomobilski nesreči so izvedeli še pred prihodom v Gibraltar. Drugo dejanje tragedije se je odvijalo v Venezueli, ko se Marko po potapljanju na dah ni več vrnil živ...

Pisatelj Joža Horvat je z Renato preživljal globoko bolečino in osebno krizo ob izgubi obeh sinov. Po pripovedovanju je po-

Roke baletnika in jadrca Pina Mlakarja. Z vidnim veseljem in spoštovanjem je podaril svojo zadnjo knjigo "Srečne zgodbe bolečine" Horvatu.

treboval sedem let, da je napisal knjigo "Operacija stonoga". Zgodba se odvija na Atlantiku in govori o iskanje izgubljenega otoka. Naslednje leto, leta 1984, je napisal roman "Waitapu" z zgodbo, ki se odvija na Tihem oceanu, primerljiva z legendarnima "Jonatan Livingston galeb" ter "Mali princ". "Waitapu" je posvečen sinu Marku. Na začetku knjige je zapisano: "Ni premalo živel tisti, ki se je za življenja dotikal večnosti"... Horvat je naredil še nekakšen obračun s tragedijami, ki so spremljale morska potovanja v knjigi "Molitva prije plovidbe". Knjiga je izšla v izvorniku leta 1995, slovenski prevod pa smo dobili pred kratkim. Barba se je zavedal, da je pisal o vseh morjih sveta, le o domačem, Jadranskem ne. Slednjemu je posvetil svoj še zadnji roman z morsko tematiko, imenovan "Svetilnik". Izšel je leta 2000. Joža Horvat je po prekinutvi nesrečne druge plovbe okoli sveta sklenil, da ne pluje nikoli več. "Nikad ne reči nikad...!" Modri lasti je sledila še desetmeterska jadrnica Marko, 6,5-meterska Mali Marko in meter daljša Mali Marko II.

Barba Joža in njegovi "biseri"

Šest bark in šest romanov z morsko tematiko in eno življenje, življenje panonskega mornarja, ki ni našel miru na kopnem. Barba je na nek način to razložil z mislimi, da "koga jednom pod jedri opere more, taj više bez mora ne more!" Prebiranje knjige Nad brezni oceanov pred več kot desetimi leti in ponovno prebiranje sedaj, pred obiskom Barbe, je spremljal podoben tesnoben občutek. V vmesnem obdobju sem tudi sam doživel marsikatero morje in zorel v mornarja. A po vseh teh letih so ostala v meni skoraj ista vprašanja. Ali so na svetu res ljudje, ki kar kličejo nesrečo nase? Gre res za vnaprej določene usode? Je vnaprejšnje razmišljanje o črnih scenarijih res korak k njihovi realizaciji? Pomeni pretirano skrben odnos do plovbe kopičenje negativne energije in klicanje črnih zgodb? In obratno, je brezskrben odnos do plovbe kopičenje pozitivne energije, ki pogojuje dobre razplete? In še in še! "Molitva prije plovidbe" je vsa razmišljanja podkrepila. Branje te knjige težko poteka brez boleči-

ne. Krleževa jasnovidnost tragedije... "Nemojte prelaziti Atlantik! Vi nemate prava izgubiti Marka! ...zar ne vidite, da ste na rubu grčke tragedije?" Barba ga roti: "...strašne riječi ste mi uputili, ali što tražite od mene, ne, ne, ne mogu! ...još uvijek drhtim od vaših riječi, ali ja moram na pučinu, moram na Atlantik!" Kako ostati miren ob takem branju? Srečanje z Jožem je bilo v tem pogledu razbremenjujoče. Tudi odgovor Krleži in ponovni dvig sidra kljub smrti Miče, ki se je pred tem zgodila, je laže razumeti, ko je Barba zopet ponudil enega od svojih biserov, češ, "seljaku zemlja, a mornaru je pučina lijek"!

Barba, kot so vsi imenovali Jožo, tudi Renata in Marko, s čimer so tudi formalno priznavali nedvoumno avtoriteto Jože na barki, je bil tudi zmotljiv! A kdo ni? Tudi s tem je bila povezana katera od težav, ki so jih spremljale. Petsto "zalutanih milj" na Pacifiku ob prvi plovi in s tem povezana več kot petdesetdnevna neprekinjena plova je bila ena od teh. Drugače kot v knjigi, z njemu lastnim humorjem, česar smo se zavedali iz stavka v stavek, iz misli v misel, je sedaj

to komentiral, da nikoli ni bil kdo ve kakšen navigator in se je bolj zanašal na srce, ki ga je vleklo v pravo smer. Barba, kaj je šlo torej za srčne težave?

Joža Horvat gotovo ne bi bil to, kar je, če ne bi v življenju srečal Renate. Nehote se poraja misel, da mu je resnično predstavljala svetilnik v življenju. Lepo je bilo slišati Horvatove besede, da je v življenju srečal tri pomembne ljudi, ki so usodno vplivali nanj: Tita kot očeta in voditelja za politični nazor, Krležo v smislu literature in Renato za življenje... Poljub ob snidenju v stanovanju na Medveščaku družici, s katero je čez dva dni praznoval 62-letnico poroke, ni bil prazen...

Nepozabni del večera se je odvijal po uradnem delu, ko smo v klubskem vzdušju nadaljevali srečanje v bližnjem baru. Joža ni mogel mimo partizanskega obdobja, ki je tako njega kot njegovo Renato izklesalo v življenjska borca. O tem obdobju smo v "podaljšku" večera slišali še marsikatero izpoved, kot na primer zgodbo, ko so po partizanski poroki in kasnejši nosečnosti (Mičo), Renati svetovali, naj zapusti "gozd". Maskirana v kmetico je pešačila proti izbrani

Kabinet pisatelja in morjeplovca Horvata, poln spominov in duha, a verjetno tudi prostor, kjer je Joža preživil notranje travme.

Renata in Joža Horvat. Zadaj desno sta portreta sinov (desno Marko in levo Mičo).

lokacij, mimo raznih kontrol s sadom partizanske ljubezni v sebi in Joževimi partizanskimi dnevniki pod srajco... Kakšen riziko, a tudi kakšna ljubezen in kakšna navezanost ter razumevanje! In druga zgodba, ko nam je Joža pripovedoval, kako je dneve vodil soborca, ki je naredil velik prekršek, po osamljenih poteh do hitrega vojaškega sodišča... in si večno očital... Ko smo tematiko pogovora ponovno preusmerili k morju, smo kmalu spoznali, da je pravzaprav Joža večni borec in da resnično stoji za besedami: "More ne podnosi ni kukavice ni varalice. More svima odkrije lice!" "Popijmo nešto!" je misli na trenutke prekinil Joža in šaljivo nadaljeval s: "Pij po malo, pij dobro i pij često!" Vse bolj smo se počutili v njegovi družbi, kot da smo stari znanci. Zapomnili si bomo njegovo izjavo, da še nikoli ni bil deležen tako spontanega druženja po uradnem delu, ko ima tudi on občutek, da je med prijatelji. Mi smo se vsekakor zavedali, da smo priča izjemnemu druženju. Če bi ga poslušal z zaprtimi očmi, bi na trenutke pomislil, da bere odlomke iz svojih že napisanih, ali nikoli napisanih knjig. Vsekakor so

njegove misli plod globokih razmišljanj in življenjskih izkušenj. Seveda je prepričljiv, ko pove izkušnjo, da je človeška volja lahko močnejša od smrti. Renata in Joža sta to dokazala. Kako bi sicer vzdržala svojo tragedijo, kako bi sicer nadaljevala s plovbami po Jadranu, Sredozemlju, sama, z manjšimi plovili, pač številu preostale posadke primernimi... Prvinskost ljubezni do Morja, ki ga v pričo Jože ne moremo pisati drugače kot z velikim M, je nadzemska. Joža je tovrstno razmišljanje dopolnil z lepo mislijo, da smo sužnji Morja, a da je lepo biti suženj nečemu, kar imaš rad. In hip za tem smo se morali kot že nič kolikokrat ponovno nasmejati, ko je devetdesetletnik ob pol enih zjutraj v šali dejal: "Da se dogovorimo ko koga čeka. Ja vas ili vi mene"? Spet so sledile salve smeha in lepo je bilo videti nasmejan obraz Barbe in iskre v njegovih očeh. S "Sretan sam ja čovjek!" me do konca razbremenil misli o Jože Horvatu kot morbidni osebnosti. Ko smo se poslovili, se je skoraj zdelo, da si Barba misli o nas: "Kaj pa hočemo, če pa ne zdržijo več..." E Barba, Barba! To je bil en lep in zanimiv večer s tabo.

Srečanje Horvat – Mlakar

Joža in Pino sta že v mlajših letih vedela drug za drugega, a do srečanja med njima ni nikoli prišlo. Izkoristili smo Horvatovo prisotnost v Novem mestu in jima to omogočili. Prizori so bili ganljivi. Šestindevetdesetletni Pino in devetdesetletni Joža, oba razpoložena, sta bila vidno vesela drug drugega. Spominjala sta se imen in dogodkov iz preteklosti, ki so ju vezali, za posebno presenečenje je poskrbel Joža, ko je povedal, da je bil njegov brat tudi koreograf in bil vesel, da ga Pino dobro pozna. Plemenite misli so ponovno polnile prostor. Zgodba Pina, ko sta s Pio prijadrala v samotni lastovski zaliv, kjer jima je ribič povedal preprosto modrost, da mora človek v življenju postaviti hišo, posaditi trto in zgraditi barko, in ko jo ima, ima v njej tako ali tako vse, kar potrebuje za življenje, je bila Joži še kako lahko razumljiva. Horvat je lepo misel nadgradil z recitacijo pesmi. In ni bilo dovolj enkrat, na Pinovo željo je bilo treba recitacijo ponoviti. Drug drugemu sta kazala in podarila svoje knjige in jasno je bilo, da si to štejeta oba v posebno čast. Pri obeh je bilo prisotno spoštovanje do

tega, da sta v življenju tudi pisala. "Molitev pred plovo" in "Srečne zgodbe bolečina" sta si kot Joža in Pino izmenjavali zgodbe. Od let, vetra, morja in sonca izsušeni roki dveh mornarjev sta kasneje zmotili ta klepet in na notranje obraze knjig sicer s težavo, a z vso spoštljivostjo napisali posvetili prvič videnemu prijatelji jadralcu in ljubitelju vsega, kar je vezano na morje. Ganljiv objem ob slovesu je bil že skoraj preveč za ta dan...

Majhnega sem se počutil ob doživljanju veličine obeh legend. Le ko sta kot prava morska volkova soglašala z mislijo, da je morje brezmejno, dostopno vsem, a da pripada le tistim, ki plovejo..., sem spoznal, da imam privilegij hoditi po njunih poteh...

Pri Renati in Joži

Zapuščamo Novo mesto. Joža želi čim prej domov. Povabilo na kosilo odkloni, saj je vendar Renati obljubil, da pride nanj. Hitimo proti Zagrebu in se že zgublamo v labirintu enosmernic. Dušan, ki vozi, se zanaša na Joževo navigacijo. Barba pa spet stresa eno svojih: "Dobro, ali ja sam stručnjak da zalu-

Modra lasta v zraku. Slika, podarjena Joži pred odhodom na tretje prečenje Atlantika ob deseti obletnici Markove smrti.

tam!" in pomiri še z "ali svaka-ko smo u Zagrebu". Vprašava še, ali je bil šofer. Bil, ampak samo tri tedne, do dne, ko sem se zabil "v planke" in zaključil z vozniško kariero, odgovori.

Medveščak 54! Isti naslov...ista vrata...vse isto kot leta 1965, ko je družina Horvat zapuščala dom in se prepustila toku usode! Joža pred nama nosi v pomečkanem papirju zavite, že malo uvele narcise, ki jih je na večerajšnjem večeru dobil od poslušalke in so bile pravzaprav namenjene Renati. Preda jih z ljubeznijo in poljubom!

Za Barbo v stanovanje vstopiva tudi midva s kolegom. Previdno, kot da vstopava v tempelj. Ni dvoma, tu živijo ljudje, ki so prepluli oceane, da bi videli, kam letijo goske. Ljudje, ki so kot Iteo iz Waitapuja želeli preko "črte"... Spominki iz daljnih krajev (verjetno izbor ni naključen), slike, več ali manj vezane na morje, delovni prostor pisatelja Horvata s fotelji, namenjeni pogovorom in ne kot običajno po naših domovih, ko jih namenjamo gledanju televizije. Za hip me stisne: "Je Krleža težke prerokbe izrekel tu, v tem prostoru, iz teh foteljev? Ne, ne, to je bilo v Leksikografskem zavo-

Renata Horvat kot mlado dekle. Med plovbami je skrbela tudi za filmske zapise. Med drugim potovanjem okoli sveta naj bi nastale tri monografije o treh oceanih, z bogatim slikovnim gradivom.

du." In Solange, polinezijska deklica, Markova ljubezen, h kateri je med drugim tudi bila namenjena usodna zadnja pot..., prihaja tudi v ta prostor. Še vedno in pogosto. Obišče Renato in Barbo na Medveščakovi in njenega Marka na Mirogoju... nikoli se ni poročila. Prespi pri njiju, na istem kavču kot takrat še skupaj z Markom... "Uvijek jo čeka. Netaknut. Tabu!" pove Joža.

Vsi štirje sedimo v salonu, jemo Renatino pecivo, pijemo kavo in... eh... kdo bi odklonil Barbi kozarec žganega, ko ga ponudi. Renata pripoveduje, kako je nekoč planinarila pri nas. Ojstrica - čez Škarje, Planjava, Kamniško sedlo, Brana..., vse pozna. Pred potovanjem z Beso je bila televizijska snemalka, prava lepota, kot je videti na veliki črno beli, metrski povečavi v kabinetu, v kotu nasproti Joževe fotografije. Hvaliva njeno pecivo, kar ji ugaja, in že piše recept.

Čas je, da se posloviva. S strahom vprašam, če smem narediti še nekaj fotografij. Zdi se mi greh, da bi vse videno ostalo le v najinih glavah. Ni jima odveč. Še posnetek Renate in Jože, z Markom in Mičo v ozadju... kot da sta tu... Družina Horvat! ❄